

نشانه‌های کاهش نرخ تورم نمایان شد

شرایط تورمی بازارها تغییر کرده و به وضوح می‌توان علائم ثبات بیشتر قیمت‌ها را مشاهده کرد

تحلیل

تورم در اقتصاد ایران به عنوان یک معضل، از جمله پدیده‌های اقتصادی است که سال‌های متمادی تمام زندگی عموم مردم و سیاست‌های اقتصادی را به خود مشغول کرده و رفع این مشکل جزو آرزوهای مردم و سیاستگذاران شده است. تورم، پدیده اقتصادی مرسوم در بسیاری از اقتصادهای جهان است و به موازات آن اقتصادها نیز به برنامه‌های کنترل و مهار آن دست پیدا کرده‌اند. مثلاً میانگین نرخ تورم جهان در سال ۲۰۲۲ با وجود رکوردشکنی‌های بی‌سابقه حدود ۵٫۴ درصد بوده است (در این سال میانگین نرخ تورم با توجه به رکود تورمی ناشی از کرونا بیش از دو برابر متوسط سال ۲۰۱۹ بود). معضل اصلی در کشور ما نه خود تورم، بلکه مزمن بودن آن است که سال‌هاست برنامه‌های ما را در برابر این چالش عاجز کرده است. شواهد نشان می‌دهد طی ۱۰۰ سال اخیر اقتصاد ایران پنج مرتبه و هر بار دو تورم سنگین و متوالی را طی کرده که چهار مرتبه گذشته شامل سال‌های «۳۱ و ۳۲»، «۵۶ و ۵۷»، «۷۳ و ۷۴»، «۹۱ و ۹۲» بوده است. تفاوت تورم اخیر (سال‌های ۹۸ تا ۱۴۰۲) در این بوده که اولاً این تورم طولانی‌تر از دیگر دوره‌ها در اقتصاد ایران بوده است، به طوری که درون آن ۳ موج تورمی مستقل دیده می‌شود. این در حالی است که تمام امواج تورمی در اقتصاد ایران در طول تاریخ همواره در یک دولت رخ داده و تمام شده، اما تورم اخیر از دولت دوازدهم به دولت سیزدهم سرایت کرده است و چالش‌های فراوانی را برای دولت جدید رقم زده بود. ثانیاً میانگین نرخ تورم طی فروردین‌ماه ۱۳۹۸ تا پایان مهرماه ۱۴۰۲ تقریباً ۳۹٫۳ درصد بوده که حدود دو برابر متوسط تاریخی تورم در کشور بوده است. با این اوصاف اما در سال ۱۴۰۲ با کنترل نقدینگی و نرخ ارز، نشانه‌های مهمی از کنترل تورم در این سال وجود دارد که نمود آن را می‌توان به خوبی در روند نرخ تورم ماهانه مشاهده کرد.

ریشه‌های تورم متأخر کشور

نگرش‌های متفاوتی به تورم و تعریف آن وجود دارد، با این حال همه متخصصان این حوزه اولین گام برای حل و درمان آن را شناسایی ریشه‌های آن می‌دانند. تورم مرمزی که در ۱۰ سال اخیر بالای جان اقتصاد ایران شده است، پس از سال‌های ۹۱ و ۹۲ و با آغاز دولت یازدهم روند نزولی به خود گرفت و از ۳۴٫۷ درصد در پایان سال ۹۲ به ۱۵٫۶ درصد در سال ۹۳ رسید. در این سال دولت موفق شده بود با اعمال سیاست‌های انضباطی در بازار پول (افزایش سود بانکی و...) تورم را کنترل کند و کاهش دهد. در این سال با وجود افزایش ۳۱ درصدی نقدینگی که حتی دو درصد هم از رشد سال قبل بیشتر بود، به دلیل رشد بسیار پایین و حدوداً یک درصدی پول (اسکناس + مسکوک + سپرده‌های دیداری) و از آن طرف رشد ۲۷ درصدی شبه‌پول (سپرده‌های غیردیداری) با تکیه بر افزایش نرخ سود بانکی، نرخ تورم کنترل شد. در ادامه و در سال ۹۴ نرخ تورم به ۱۱٫۹ درصد رسید و در اوایل سال ۹۵ این شاخص تک‌رقمی شد، به همین دلیل در پایان این سال نرخ تورم دو تورم سنگین و در سال ۹۶ نیز با وجود بازگشت رونق نسبی به اقتصاد، نرخ تورم تک‌رقمی باقی ماند و روی ۹٫۶ درصد ایستاد.

۳ دلیل گارد نزولی تورم

شرایط تورمی بازارها تغییر کرده و به وضوح می‌توان علائم ثبات بیشتر قیمت‌ها را مشاهده کرد. بررسی آمارهای جدید پولی و تورمی کشور نشان می‌دهد میانگین نرخ تورم ماهانه از ابتدای فروردین تا پایان مهرماه ۱۴۰۲ به ۲٫۴ درصد رسیده که نصف میانگین تورم کشور در مدت مشابه سال گذشته است. همچنین از اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۲ به بعد نیز تورم ماهانه در کانال دو درصد قرار گرفته است که ثبات بیشتر قیمتی را نشان می‌دهد. این مدت را با سال ۱۴۰۱ مقایسه کنید که در این سال هیچ‌یک از تورم‌های ماهانه در یک کانال مشخص نبوده و مثلاً یک ماه دو درصد و ماه بعد ۵ درصد بوده است. تورم سالانه نیز که در اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۲ حدود ۴۹ درصد بود، تغییر فرمان داده و با سرعت کمی در حال کاهش است. با توجه به عوامل تورم در ۳ سال اخیر، بانک مرکزی کنترل همان عوامل را ابزار مهار تورم قرار داد. اولاً بانک مرکزی بدون تغییر در نرخ بهره و افزایش بی‌رویه آن، با حفظ نرخ بهره در کانال ۱۸ تا ۲۳ درصد، برنامه کنترل نقدینگی از سمت راست ترازنامه بانک‌ها را شروع کرد تا بتواند تولید نقدینگی را تعدیل کند. با موفقیت در اجرای سیاست کنترل مقداری ترازنامه

سجاد صفری / ایران

بیشتر از قبل خرید کنند. این خرید می‌تواند خرید طلا، دلار، سکه و... تا خریدهای مصرفی یک باشد. بررسی آمارها نشان می‌دهد متوسط رشد سپرده‌های دیداری در بانک‌های کشور از شهریور تا آذرماه ۱۴۰۱ در حدود ۶۵ درصد بوده، اما به محض آنکه در اواخر آذرماه نرخ ارز تا حدود ۳۵ هزار تومان پیش می‌رود، متوسط رشد سپرده‌های دیداری در دی‌ماه به عدد ۸۵ درصد می‌رسد. در واقع جامعه اقتصادی سعی می‌کند پول‌های در دسترس خود را افزایش دهد تا بتواند بیشتر و راحت‌تر خرج کند. این مهم خود یک واکنش تورم‌زاست، چراکه «سرعت گردش پول در اقتصاد» را افزایش داده و نقدینگی و گردش آن را تورم‌زا می‌کند. بر اساس آمارها، در بهمن‌ماه ۱۴۰۱ که قیمت دلار به ارقامی مانند ۴۵ هزار تومان می‌رسد، سرعت رشد سالانه سپرده‌های دیداری از ارقام بی‌سابقه‌ای مانند ۱۱۰ درصد نیز تجاوز می‌کند، با این حال اما در ۶ ماهه ابتدایی سال با کنترل رشد نقدینگی، کاهش ریسک‌های بین‌المللی و همچنین کند شدن تورم، انتظارات جامعه اقتصادی نیز تعدیل شد تا جایی که سرعت رشد سپرده‌های دیداری در شهریورماه ۱۴۰۲ تا رقم ۳۵ درصد تعدیل شد. این موضوع نشان می‌دهد بتواند تسهیل افزایش قیمت در بازارها ماه به ماه کمتر شده است و احتمالاً عدم تغییرات جدی قیمت دارایی‌ها و ثبات نسبی دلار در ماه‌های اخیر به این مهم برمی‌گردد.

حساب نمی‌کند و سرعت لحظه‌ای آنها را برای جریمه و برخورد مدنظر قرار می‌دهد، مردم نیز همین کار را می‌کنند. بنابراین سرعت قیمت‌ها به صورت ماهانه است که اهمیت دارد و اصلاً با آن برخورد روزانه داریم و کاهش تورم سالانه هیچ تأثیری در روند زندگی ما نخواهد داشت. بسیاری از اوقات پیش آمده که نرخ تورم سالانه در حال کاهش بوده، اما نرخ ماهانه آن افزایش پیدا کرده است؛ اتفاقی که در اسفندماه ۱۴۰۱ افتاد و نرخ تورم سالانه که رسانه‌ها روی آن تأکید ویژه دارند کاهش پیدا کرد اما نرخ تورم ماهانه بالاتر رفت.

پول از داغی افتاد

در بخش قبل گفته شد که تورم انتظاری نیز کنترل شده و خود این موضوع بر نزولی بودن تورم تأثیرگذار بوده است. سپرده‌های دیداری، عضو از نقدینگی است که به نوعی دماسنج اصلی آن نیز هست و ظهور و بروز تورم در دل آنها قابل پیش‌بینی است. در واقع سپرده‌های دیداری میل جامعه به خرج کردن را نشان می‌دهد و هر زمان متوسط رشد سپرده‌های دیداری از حالت طبیعی خارج شود و سهم این متغیر از نقدینگی افزایش پیدا کند، در واقع روندهایی در اقتصاد در حال شکل‌گیری است. اگر مردم انتظارات تورمی (چه ناشی از ریسک‌های بین‌المللی، تحریم و...) داشته باشند، خود به خود سپرده‌های دیداری در دست خود را افزایش می‌دهند تا

تمام امواج تورمی در اقتصاد ایران در طول تاریخ همواره در یک دولت رخ داده و تمام شده است، اما تورم اخیر از دولت دوازدهم به دولت سیزدهم سرایت کرده بود

بانک‌ها، بانک مرکزی موفق شد رشد نقدینگی را از ارقام ۴۱ درصد برای مهرماه ۱۴۰۰ به حدود ۲۶ درصد در شهریورماه ۱۴۰۲ برساند تا امکان تحقق رشد ۲۵ درصدی در سال جاری بیش از پیش باشد. ثانیاً با وجود جهش نرخ ارز در اواخر سال گذشته، اما در سال جاری در کنترل نرخ ارز و ثبات قیمتی در کالاهای وارداتی، اقتصاد کشور توانست از شوک‌های قیمتی اثر خارج شود. ثالثاً هر دو مورد مذکور در نهایت به کنترل تورم انتظاری منجر شده که خود این موضوع نیز به نوعی بر روند کاهش تورم تأثیرگذار بوده است. وجود اخبار مثبت بین‌المللی از مذاکرات گرفته تا تبادل زندانیان نیز در پس هر سه عامل ذکر شده را می‌توان مزیدی بر علت کنترل تورم شناسایی کرد.

ثبات قیمتی بیشتر از قبل قبل می‌شود

در کشور ما و رسانه‌های آن مرسوم بوده است و احتمالاً خواهد بود که نرخ تورم را به صورت سالانه گزارش کنند که درصد تغییر میانگین اعداد شاخص قیمت در یک سال منتهی به ماه جاری نسبت به دوره مشابه قبل از آن است. به عنوان مثال نرخ تورم سالانه مهرماه ۴۶ درصد بوده که یک درصد از نرخ تورم شهریورماه کمتر است. طبق تعریفی که مرکز آمار ارائه می‌دهد، تورم سالانه یعنی تورم خانوارها که در بازه مهر ۱۴۰۱ تا مهرماه ۱۴۰۲ به طور میانگین ۴۶ درصد بیشتر از مهر ۱۴۰۰ تا مهرماه ۱۴۰۱ برای خرید یک مجموعه کالای مشخص هزینه کرده‌اند. این نوع توضیح تورم و انتشار از سوی رسانه‌ها در واقعیت و روی زمین مورد قبول جامعه نیست. مردم در برخورد با قیمت‌ها و سطح عمومی آن مانند یک پلیس عمل می‌کنند، چطور پلیس سرعت خودروها را به طور میانگین

در ۶ ماهه ابتدایی سال با کنترل رشد نقدینگی، کاهش ریسک‌های بین‌المللی و همچنین کند شدن تورم، انتظارات جامعه اقتصادی تعدیل شد

مخابره سیگنال مهار تورم به اقتصاد ایران

بانک مرکزی با هدف‌گذاری در کاهش نوسانات نرخ دلار، التهاب این بازار را از بین برد و موجب ایجاد آرامش در بازارهای همسو با دلار شد

تحلیل

میزان نرخ رشد نقدینگی در مهرماه با تداوم روند نزولی خود به ۲۶٫۴ درصد رسید. گذشت بیش از ۷ ماه از سال جاری و نزدیک شدن به آستانه نرخ رشد نقدینگی هدف‌گذاری شده توسط بانک مرکزی، حکایت از جدیت بانک مرکزی در پیگیری تحقق این هدف دارد. تسلط بانک مرکزی در مدیریت روند کل‌های پولی این پیام را از سوی سیاستگذار پولی به فعالان اقتصادی مخابره می‌کند که بانک مرکزی در مهار

اصلی‌ترین متغیر مؤثر بر میزان تورم در بازه بلندمدت، برنامه‌های جامع و منسجم دارد و اجازه نمی‌دهد همچون گذشته خلق فزاینده نقدینگی در شبکه بانکی منجر به تورم‌های مستمر و بالا در اقتصاد ایران شود. در کنار کنترل رشد نقدینگی، طرح‌ریزی برای تقویت سیاست هدایت اعتبار و افزایش بهره‌وری نقدینگی موجود، از جمله اقدامات مؤثری است که به عنوان مکمل سیاست کنترل رشد نقدینگی، عملیات مهار تورم را تسهیل می‌کند. برنامه‌ریزی بانک مرکزی برای حداقل شدن میزان انحراف منابع از مصارف مولد، می‌تواند محرک موتور تولید باشد

و رونق بازارهای سفته‌بازانه را از بین ببرد. کاهش رشد پول به ۳۹ درصد در مهرماه سال جاری و فاصله گرفتن از رقم ۷۵ درصد در فروردین ماه امسال را می‌توان نشانه‌ای از افت چشمگیر سطح انتظارات تورمی در جامعه تلقی کرد که سیگنال‌های افت تورم را از اقدامات مؤثر بانک مرکزی بر متغیرهای پولی و شاخص‌های اقتصاد کلان دریافت کرده‌اند. بال دیگر مهار تورم را می‌توان در اصلاح نظام بانکی جست‌وجو کرد. تمرکز بانک مرکزی در تعیین تکلیف مؤسسات و بانک‌های ناسالم موجود در شبکه بانکی و بهبود وضعیت کفایت سرمایه بانک‌های

مؤثر بر کاهش سطح انتظارات تورمی طی سال جاری بوده است. با توجه به اینکه نرخ ارز نقش لنگراسمی تورم در اقتصاد ایران را ایفا می‌کند، بانک مرکزی با هدف‌گذاری در کاهش نوسانات نرخ دلار، التهاب این بازار را از بین برد و موجب ایجاد آرامش در بازارهای همسو با دلار شد. تثبیت نرخ ارز در کردی مشخص، برخلاف سیاست‌های میکس کردن نرخ ارز که در گذشته منجر به شکست سیاستی می‌شد، تجربه موفق‌تری را به ثبت رساند. همکاری بانک مرکزی با سایر دستگاه‌های دولتی در تنظیم رابطه مالی میان دولت و بانک مرکزی و تأمین ارز مورد نیاز

واردات مواد اولیه، واسطه‌ای و نهایی توسط بانک مرکزی برای ساماندهی نظام تولید و تهیه اقلام و نیازهای ضروری کشور، کمک شایانی به کاهش تنش‌های موجود در سازگار تخصیص ارز کرد. این اقدام روند صادرات را نیز بهبود داد و در شش ماهه ابتدایی امسال به لحاظ وزنی، حجم صادرات رشد ۲۹ درصدی را به ثبت رساند. بنابراین اجرای سیاست‌های تثبیت

اقتصادی توسط بانک مرکزی و راه‌اندازی مرکز مبادله ارز و طلا در راستای تعمیق بازار ارز، به همراه تقویت حکمرانی سیاستگذار پولی در اصلاح نظام بانکی و کنترل رشد نقدینگی، دو دستور کار اصلی بانک مرکزی به منظور مهار تورم در نیمه ابتدایی امسال بوده که بررسی متغیرهای پولی و بانکی نیز بیانگر موفقیت نسبی بانک مرکزی در اجرای محورهای مختلف دستور کار ویژه خود بوده است.

پدیدار شدن نشانه‌های کنترل تورم در نرخ تورم ماهانه
میانگین نرخ تورم طی فروردین‌ماه ۱۳۹۸ تا پایان مهرماه ۱۴۰۲ تقریباً ۳۹٫۳ درصد بوده که حدود دو برابر متوسط تاریخی تورم در کشور بوده است. با این اوصاف اما در سال ۱۴۰۲ با کنترل نقدینگی و نرخ ارز، نشانه‌های مهمی از کنترل تورم در این سال وجود دارد که نمود آن را می‌توان به خوبی در روند نرخ تورم ماهانه مشاهده کرد.

